

БІБЛІОТЕКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Ганна Романова

доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського, <http://orcid.org/0000-0002-2388-6997>, e-mail: roman-ania@ukr.net

Реферат

Актуальність дослідження зумовлена потребою розвитку бібліотек закладів професійної освіти як суб'єктів проектування освітнього середовища.

Мета: обґрунтувати роль бібліотеки закладу професійної освіти у проектуванні освітнього середовища.

Методи: аналіз наукових джерел і практичного досвіду діяльності бібліотек закладів професійної освіти – для обґрунтування їх ролі у проектуванні освітнього середовища.

Результати: обґрунтовано суть середовищного підходу, надано визначення поняття «особистісно-розвивальне середовище закладу професійної освіти», охарактеризовано проєктувальні вміння працівників бібліотек, визначено їх роль і функції у сучасному освітньому процесі, проаналізовано сайти бібліотек закладів професійної освіти, висвітлено специфіку діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського у здійсненні науково-методичного супроводу розвитку суб'єктності освітянських бібліотек у проектуванні освітніх середовищ.

Висновки: застосування середовищного підходу у сучасній професійній освіті передбачає опосередковане управління освітнім процесом з основним акцентом на проактивність здобувача освіти, його самонавчання, самовиховання і професійний саморозвиток; проектування особистісно-розвивального середовища закладу професійної освіти передбачає взаємодію науковців, методистів, педагогів, працівників бібліотек і здобувачів освіти, а результатами мають стати позитивні зміни як в освітньому процесі, так і в досвіді суб'єктів взаємодії; на основі аналізу досліджень визначено компоненти сучасного особистісно-розвивального середовища закладу професійної освіти (суб'єктний, аксіологічний, соціокультурний, інформаційний, організаційно-діяльнісний, матеріально-технічний, віртуальний); бібліотеки закладів професійної освіти реалізують свою суб'єктність у проектуванні освітнього середовища, що передбачає зміну ролі і функцій її працівників, які виступають інформаційними посередниками для учнів і педагогів, опановують інноваційні педагогічні технології, ефективно використовують комп'ютерні та телекомунікаційні технології, орієнтуються у віртуальному просторі; позитивний досвід діяльності бібліотек у проектуванні освітніх середовищ ЗПО пов'язаний з якістю функціонування їх сторінок, блогів, сайтів, що корелює з системністю представлення інформації про значущі події, новини, регламент роботи, комунікації, проєкти, наповненням рекомендованою літературою за професіями, забезпеченням зворотного зв'язку з користувачами; важливим для розвитку суб'єктності освітянських бібліотек, зокрема закладів професійної освіти, є їх науково-методичний супровід науковими установами, зокрема системно таку діяльність здійснює Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського як координаційний, науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Ключові слова: середовищний підхід, освітнє середовище, проектування, суб'єкт, бібліотека закладу професійної освіти.

Вступ. Розвиток демократичного громадянського суспільства, підвищення рівня його

культури, освіти й виховання, формування національної ідентичності громадян пов'язані з ефе-

ктивністю діяльності бібліотек як базових елементів культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури України. На рівні функціонування закладів освіти їх бібліотеки є важливим складником сучасного освітнього середовища, що здійснює ефективне бібліотечно-інформаційне обслуговування учасників освітнього процесу, забезпечує вільний доступ до якісних електронних освітніх ресурсів, надає допомогу педагогам у всебічному розвитку особистості здобувачів освіти з глибоко усвідомленою громадянською позицією, системою наукових знань відповідно до інтересів Української держави.

Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019) передбачає модернізацію освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу. У цьому контексті заклади професійної освіти (далі – ЗПО) повинні мати сучасні бібліотеки як ресурсні осередки та експериментальні майданчики для здобувачів освіти та педагогів, що забезпечують вільний доступ до якісних електронних освітніх ресурсів. Таке бачення ролі бібліотеки закладу професійної освіти суголосне і Концепції «Нова українська школа» (2016), що необхідно враховувати не тільки в розрізі надання ЗПО загальноосвітньої підготовки, а й з позицій реалізації місії освіти у формуванні Особистості, Патріота, Інноватора.

Джерела. Питання удосконалення науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек досліджували Л. Березівська, Н. Вараксіна, Т. Добко, О. Матвійчук, С. Кравченко, І. Лобановська, Л. Пономаренко, Л. Самчук, І. Хемчян, О. Яценко та ін. Різним аспектам інформатизації педагогічних систем присвячено роботи В. Бикова, М. Жалдака, Т. Коваль, М. Солдатенка, О. Спіріна, М. Шишкіної та ін. Основні положення та особливості реалізації середовищного підходу в освіті обґрунтовано М. Братко, Л. Карповою, Г. Поляковою, В. Стрельниковим, Н. Фоміних та ін. Середовищний підхід у професійній освіті знайшов відображення в працях Є. Бондаревської, Д. Гоменюка, Г. Романової, І. Щендрика, О. Ярошинської та ін. Теорії та практиці проєктування інформаційно-освітнього середовища ЗПО присвячені праці М. Пригодія, О. Гуменого, А. Гуржія, А. Кононенка, Л. Липської та ін. В. Паржницький та О. Савченко, досліджуючи діяльність бібліотек ЗПО в інформаційно-комуні-

кативному просторі, зазначили про відсутність відповідного аналізу у науковій літературі і акцентування уваги дослідників на бібліотеках закладів вищої освіти.

Мета статті: обґрунтувати роль бібліотеки закладу професійної освіти у проєктуванні освітнього середовища.

Методи: у статті здійснено аналіз наукових джерел і практичного досвіду діяльності бібліотек закладів професійної освіти – для обґрунтування їх ролі у проєктуванні освітнього середовища.

Результати й обговорення. Основні положення середовищного підходу сформульовані завдяки науковим розвідкам у таких галузях знання, як соціологія, філософія освіти, психологія і педагогіка. Здійснене Г. Поляковою (2018) узагальнення наукових публікацій дозволило визначити основні аспекти розгляду середовищного підходу, серед яких – теорія і технологія опосередкованого управління формуванням та розвитком особистості; окрема самостійна методологія науково-педагогічного дослідження та педагогічної діяльності; інструменти дослідження розвитку особистості та його факторів, рішення педагогічних завдань; система дій із середовищем, спрямована на його перетворення у засіб діагностики, проєктування та продукування педагогічного результату; стратегія проєктування освітніх систем, що дозволяє реалізувати особистісно розвивальний потенціал освітніх середовищ та забезпечити суб'єктну участь здобувачів освіти в освітньому процесі; педагогічна новація як продукт опанування середовища педагогами.

Отже, середовищний підхід як система сучасних наукових міждисциплінарних поглядів на педагогічну дійсність передбачає опосередковане управління освітнім процесом з основним акцентом на проактивність здобувача освіти, його самонавчання, самовиховання і професійний саморозвиток.

У сучасному науково-педагогічному тезаурусі поняття «освітнє середовище» не є остаточно визначеним. С. Смолюк (2017) встановлено, що сутність середовища у сучасній науковій літературі трактують через визначення змісту понять «освітнє середовище», «соціальне середовище» «творче освітнє середовище», «творче освітньо-виховне середовище», «виховне середовище», «етновиховне середовище», «культурно-освітнє середовище», «розвивальне освітнє середовище», «етноінформаційне середовище», «інформаційне навчальне середовище», «інформаційно-освітнє

середовище», «комп'ютерноорієнтоване навчальне середовище», «акмеологічне середовище», «еколого-орієнтоване середовище» та ін.

Як зазначає О. Єгорова (2022), освітнє середовище являє собою багатовимірну індивідуалізовану цілісну систему, що самоорганізується та призначена для створення умов, які сприяють професійному розвитку здобувачів освіти, а також забезпечують їхню самореалізацію та особистісне зростання. Нам близьке бачення дослідниці щодо образу майбутнього фахівця в динаміці його розвитку в епіцентрі проєктованого освітнього середовища закладу вищої освіти, що на нашу думку є актуальним і для закладу професійної освіти.

Також підтримуємо думку О. Ярошинської (2011), яка з приводу інформатизації освітнього середовища закладу професійної освіти акцентує увагу на тому, що «застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій, само по собі, не приводить до істотного підвищення ефективності освітнього процесу та професійної підготовки фахівця, і вважає доцільним створення такого освітнього середовища професійної підготовки, яке забезпечувало б процеси гуманізації освіти, підвищення його інноваційності, креативності, інтегративності, створювало б умови, максимально сприятливі для професійного саморозвитку особистості.

Отже, оперуємо поняттям «особистісно-розвивальне середовище закладу професійної освіти» (Романова, 2016), яке у сучасному дискурсі визначаємо як поєднання зовнішніх і внутрішніх умов, об'єктивних і суб'єктивних факторів освітнього процесу, що сприяє задоволенню індивідуальних потреб, засвоєнню особистістю соціальних цінностей, забезпеченню якості професійної підготовки та позитивно впливає на процес становлення, розвитку та самореалізації майбутніх фахівців.

Проєктування такого середовища передбачає взаємодію науковців, методистів, педагогів, працівників бібліотек і здобувачів освіти, а результатами мають стати позитивні зміни як в освітньому процесі, так і в досвіді суб'єктів взаємодії. Аналіз досліджень М. Братко (2015), Н. Ковалевської та А. Пасічніченко (2016), О. Сакалюк та Н. Черненко (2020), С. Смолук (2017), М. Смульсон (2012), О. Ярошинської (2011) та ін. дозволяє визначити такі компоненти сучасного особистісно-розвивального середовища закладу професійної освіти: суб'єктний – усі суб'єкти освітнього процесу закладу професійної освіти; аксіологічний –

місія, візія, стратегія, цінності, традиції, церемонії, ритуали, символіка, корпоративна культура ЗПО; соціокультурний – культура, досвід, взаємини, місце людини в групі, її включеність до інших груп, типи взаємодії, орієнтація на соціальне замовлення, культурний потенціал та потреби регіону; інформаційний – нормативні документи, які регламентують освітню діяльність та взаємодію суб'єктів освітнього процесу, освітні стандарти і програми, які реалізуються у ЗПО; організаційно-діяльнісний – форми, методи, способи і технології, діяльності, управлінські структури; матеріально-технічний – інфраструктура, аудиторний фонд, комп'ютерне забезпечення, бібліотечні ресурси, побутові умови, дизайн та обладнання приміщень; віртуальний – електронна мережа, онлайн-інструментарій, соціальні мережі, мультимедійні системи.

Актуальним завданням соціального проєктування є повноцінний розвиток людини у культурному просторі, який має специфічний культурний зміст: форми спілкування, духовні цінності, сформовані семіотика та семантика культури, значущі події, символи. Як колективний суб'єкт, бібліотека закладу професійної освіти реалізує свою суб'єктність у проєктуванні освітнього середовища. Оскільки проєктувальна діяльність має організований характер, то проєктування мають здійснювати фахівці, які володіють необхідними знаннями та отримали відповідну підготовку. Серед проєктувальних умінь ключовими визначають такі: бачити проблему і співвідносити з нею конкретний матеріал; виражати проблему в конкретному завданні; висувати гіпотезу та здійснювати розумовий експеримент; чітко бачити кілька можливих шляхів вирішення і завдяки мисленню обирати найефективніший; розподіляти розв'язок на кроки в оптимальній послідовності. У професійному розвитку працівників бібліотек за суб'єктною парадигмою відбувається зміщення акценту з поняття «професійна діяльність» на поняття «особистість професіонала», а сама діяльність має розглядатися як сфера реалізації творчих можливостей.

Досліджуючи діяльність бібліотек закладів професійної (професійно-технічної) освіти в інформаційно-комунікативному просторі, В. Паржницький та О. Савенко (2022) зазначають, що важливим завданням кожної бібліотеки такого закладу є новий формат інформаційної підтримки учнів, зміна ролі і функцій бібліотекаря в інформаційно-освітньому середовищі як інформаційного посередника і для учнів, і для педагогів, який

опановує інноваційні педагогічні технології, ефективно використовує комп'ютерні та телекомунікаційні технології, орієнтується у віртуальному просторі. Таким чином, участь працівників бібліотеки в сучасному освітньому процесі постає не менш значущою, ніж участь педагогів. Водночас дослідники зазначають, що бібліотеки закладів професійної освіти мають активніше популяризувати свою діяльність, оскільки наразі не мають масової підтримки та популярності, зокрема системно забезпечувати діяльність блогів, підтримувати свої сторінки в соціальних мережах, підвищувати впізнаваність бренду бібліотеки, залучати ЗМІ, застосовувати потенціал віртуальних виставок. За результатами дослідження низьку оцінку респондентів отримала діяльність бібліотек закладів професійної освіти України (на прикладі трьох регіонів) в період дистанційного (змішаного) навчання, спричиненого пандемією COVID-19, що зумовило висновок про необхідність цілеспрямованої роботи з бібліотечними працівниками шляхом проведення відповідних конференцій та семінарів.

Аналіз сайтів закладів професійної освіти свідчить про неоднорідність представлення на них діяльності бібліотек: деякі заклади мають сторінки «Бібліотека» та «Е-Бібліотека», деякі – лише «Бібліотека» або «Е-Бібліотека» (діяльність електронної бібліотеки може включатися до сторінки «Бібліотека»), нажаль, є заклади, які не мають окремої сторінки бібліотеки.

Позитивним прикладом є, на нашу думку, сторінка сайту Київського професійного коледжу артдизайну (2023), де представлено Календар знаменних та пам'ятних дат, рекомендовану літературу за професіями, відомості про бібліотеку (загальна інформація, правила користування, поради читачам, Положення про бібліотеку) та її новини.

Заслугує на увагу сайт ДЗО «Мукачівський центр професійно-технічної освіти» (2023), де представлено діяльність бібліотеки та електронної бібліотеки закладу. На сторінці «Бібліотека» окрім «Положення про бібліотеку», плану її роботи, правил користування та новин знаходимо інформацію про Раду бібліотеки, що є громадським органом колективного керівництва всією діяльністю бібліотеки та одним із засобів контролю за її роботою. У Положенні про Раду бібліотеки зазначено, що вона сприяє розширенню і поглибленню знань, одержаних учнями на уроках, допомагає формувати світогляд читачів, бере активну участь в їх громадсько-політичному, трудовому та естетичному вихованні, організовує свою дія-

льність в тісному контакті з майстрами виробничого навчання, класними керівниками, гуртками художньої та технічної творчості. Рада бібліотеки допомагає в роботі бібліотеки по доведенню книги до кожного учня; у пропаганді літератури серед читачів; бере активну участь у проведенні масових заходів з читачами; обговорює тематику комплектування, замовлення бібліотеки на літературу; допомагає бібліотеці у відборі для вилучення бібліотеки з книжкових фондів застарілої літератури; вживає заходів до зміцнення матеріально-технічної бази та поліпшенню роботи бібліотеки.

Досвід організації зворотного зв'язку з користувачами бібліотеки представлено на сторінці електронної бібліотеки сайту Роменського ВПУ <http://bibliotekavpu.ucoz.com/index/0-3> Всього в опитуванні за 5-бальною шкалою взяв участь 981 респондент. Оцінку «відмінно» надали 64,4%, «добре» – 17,1%, «непогано» – 5,9%, «погано» – 1,7%, «жахливо» – 10,8% користувачів.

У контексті цілеспрямованої роботи з бібліотечними працівниками закладів професійної освіти зазначимо, що Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського здійснює науково-методичний супровід розвитку суб'єктності освітянських бібліотек у проектуванні освітніх середовищ. Теоретичні і методичні основи цієї проблеми стали предметом наукового дослідження «Освітянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації» (2023-2025 рр.; РК № 0123U100477; науковий керівник – Л.О. Пономаренко, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського). Зокрема, за результатами констатувального етапу дослідження на основі науково-бібліографічного аналізу та аналітико-синтетичного опрацювання публікацій щодо ролі бібліотеки в епоху цифровізації освіти і науки, вивчення досвіду діяльності бібліотек освітянської галузі України щодо створення відповідних інформаційних ресурсів і сервісів з'ясовано їх роль та функції у цифровізованому освітньому середовищі у розрізі забезпечення доступу до інформації, підтримки навчання та досліджень, розвитку інформаційної грамотності, стимулювання інновацій та творчості, об'єднання спільноти та співпраці користувачів навколо певних тематик або проєктів.

На вебпорталі ДНПБ на сторінці «Бібліотечному фахівцю» здійснюється наповнення створеної через військову агресію Російської Фе-

дерації проти України рубрики [«Бібліотеки в реаліях війни»](http://dnpb.gov.ua/ua/biblioteky-v-realityakh-viyny/) (<http://dnpb.gov.ua/ua/biblioteky-v-realityakh-viyny/>), що містить корисні ресурси, зокрема презентовано Мапу з 388 просторами за координатами де розміщені українські книжки, огляд-презентацію «Інформаційний фронт освітянських бібліотек», анімаційне відео «Історія України за 15 хвилин» та книгу «Заборонити рашизм», в якій досліджуються витоки формування російського месіанства та експансіонізму, які вилилися у пряму військову агресію проти України. Працівникам освітянських бібліотек надається консультативна допомога щодо організації роботи в умовах воєнного часу, формування інформаційних у нових реаліях, з інших актуальних питань бібліотечної роботи.

Співробітниками ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського системно здійснюються заходи за участі працівників бібліотек закладів професійної освіти. Зокрема у 2023 р. бібліотекарі ЗПО взяли участь у методичному семінарі «Шляхи вдосконалення професійних компетентностей бібліотекарів в умовах сьогодення (26 квітня 2023 р., онлайн-формат <https://dnpb.gov.ua/ua/?events=34670>), науково-методичному семінарі-практикумі «Інформаційні ресурси спеціальних бібліотек наукових установ НАПН України в умовах війни» (21 червня 2023 р., м. Київ, змішаний формат).

Висновки. Отже, застосування середовищного підходу у сучасній професійній освіті передбачає опосередковане управління освітнім процесом з основним акцентом на проактивність здобувача освіти, його самонавчання, самовиховання і професійний саморозвиток. Проектування

особистісно-розвивального середовища закладу професійної освіти передбачає взаємодію науковців, методистів, педагогів, працівників бібліотек і здобувачів освіти, а результатами мають стати позитивні зміни як в освітньому процесі, так і в досвіді суб'єктів взаємодії. На основі аналізу досліджень визначено такі компоненти сучасного особистісно-розвивального середовища закладу професійної освіти: суб'єктний, аксіологічний, соціокультурний, інформаційний, організаційно-діяльнісний, матеріально-технічний, віртуальний. Бібліотеки закладів професійної освіти реалізують свою суб'єктність у проектуванні освітнього середовища, що передбачає зміну ролі і функцій її працівників, які виступають інформаційними посередниками для учнів і педагогів, опановують інноваційні педагогічні технології, ефективно використовують комп'ютерні та телекомунікаційні технології, орієнтуються у віртуальному просторі. Позитивний досвід діяльності бібліотек у проектуванні освітніх середовищ ЗПО пов'язаний з якістю функціонування їх сторінок, блогів, сайтів, що корелює з системністю представлення інформації про значущі події, новини, регламент роботи, комунікації, проекти, наповнення рекомендованою літературою за професіями, забезпеченням зворотного зв'язку з користувачами. Важливим для розвитку суб'єктності освітянських бібліотек, зокрема закладів професійної освіти, є науково-методичний супровід науковими установами, зокрема системно таку діяльність здійснює Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського як координаційний, науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Список посилань:

Братко, М. (2015). Структура освітнього середовища вищого навчального закладу. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки*, 135, 67-72. <https://core.ac.uk/download/pdf/33687941.pdf>

Єгорова, О. Є. (2022). Застосування середовищного підходу до формування у здобувачів вищої освіти культури іншомовного професійного спілкування. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 58, 17-27. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/771c24dd-bb4d-4f70-a481-fa95d8357456/content>

Ковалевська, Н., & Пасічніченко, А. (2016). Сучасні уявлення про освітнє середовище як психологопедагогічний феномен. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9 (63), 50-61. <http://surl.li/nnukm>

Міністерство освіти і науки України (2016). Концепція нової української школи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Верховна Рада України. Законодавство України (2019, 12 червня). [Концепція реалізації державної політики у сфері професійної \(професійно-технічної\) освіти “Сучасна професійна \(професійно-технічна\) освіта” на період до 2027 року.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>

Паржницький, В., & Савенко, О. (2022). Діяльність бібліотек закладів професійної (професійно-технічної) освіти в інформаційно-комунікативному просторі. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, (9), 104–114. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259158>

Полякова, Г. (2018). Розвиток середовищного підходу у вищій освіті в умовах глобальних змін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4 (78). <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/19.pdf>

Романова, Г. (2016). Застосування проектних технологій у формуванні особистісно-розвивального середовища ПТНЗ. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : збірник наук. праць*, 11, 54-62. <https://jrnl.sspu.edu.ua/index.php/1/article/view/109/176>

Київський професійний коледж артдизайну. Головна. (2023). <https://jewelart.com.ua/>

ДЗО «Мукачівський центр професійно-технічної освіти». Головна. (2023). <https://mcpto.org.ua/>

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (2023). <http://dnpb.gov.ua/ua/>

Роменське ВПУ (2023). Головна. <http://bibliotekavpu.ucoz.com/index/0-3>

Сакалюк, О. О., & Черненко, Н. М. (2020). Середовищний підхід в управлінні закладом освіти з інклюзивним навчанням. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Педагогіка*, 2 (131), 7-13. <https://drive.google.com/file/d/1N4wD6YgJiv9k0CywZHui7LKTAW4QSDZk/view>

Смолюк, С. (2017). Організаційно-педагогічні умови становлення розвивального освітнього середовища в системі початкової освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). Кандидат наук. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/27643/1/%D0%A1%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D0%BA_Avtoref_2017.pdf

Смульсон, М. Л. (2012) Психологічні особливості віртуальних навчальних середовищ. *Актуальні проблеми психології*, 8 (1), 116-126. https://newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/2012_8/st10.pdf

Ярошинська, О. (2011). Середовищний підхід в професійній освіті: теоретичні засади та перспективи впровадження. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 4 (1), 104-109.

Переклад і транслітерація

Bratko, M. (2015). Struktura osvitnoho seredovyschcha vyshchoho navchalnoho zakladu [Structure of the educational environment of a higher education institution]. *Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]. Seriiia : Pedahohichni nauky [Scientific notes [of Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University]. Series: Pedagogical sciences]*, 135, 67-72. <https://core.ac.uk/download/pdf/33687941.pdf>, [in Ukainian].

Yehorova, O. Ye. (2022). Zastosuvannia seredovyschnoho pidkходу do formuvannia u zdobuvachiv vyshchoi osvity kultury inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia [Application of the environmental approach to the formation of culture of foreign language professional communication in students of higher educational establishments]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty [Tools for educational and research work]*, 58, 17-27. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/771c24dd-bb4d-4f70-a481-fa95d8357456/content>, [in Ukainian].

Kovalevska, N., & Pasichnichenko, A. (2016). Suchasni uiavlennia pro osvitnie seredovyschche yak psykholohopedahohichniyi fenomen [Modern views of educational environment as psychological and pedagogical phenomenon]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 9 (63), 50-61. <http://surl.li/nnukm>, [in Ukainian].

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2016). Kontseptsiiia novoi ukrainskoi shkoly [The concept of a new Ukrainian school]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>, [in Ukainian].

Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine] (2019, 12 chervnia). Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoyi (profesiino-tekhnichnoy) osvity "Suchasna profesiina (profesiino-tekhnichna) osvita" na period do 2027 roku [Concept for the implementation of state policy in the field of vocational education and training "Modern vocational education and training" for the period up to 2027]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>, [in Ukainian].

Parzhnytskyi, V., & Savenko, O. (2022). Diialnist bibliotek zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity v informatsiino-komunikatyvnomu prostori [Activity of libraries of vocational education institutions in information and communicative space]. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk* [Ukrainian Journal on Library and Information Science], (9), 104-114. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259158>, [in Ukainian].

Poliakova, H. (2018). Rozvytok seredovyshchnoho pidkhodu u vyshchii osviti v umovakh hlobalnykh zmin [Development of the environmental approach in higher education in the context of global changes]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii* [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies], 4 (78). <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/19.pdf>, [in Ukainian].

Romanova, H. (2016). Zastosuvannia proektnykh tekhnolohii u formuvanni osobystisno-rozvyvalnoho seredovyshcha PTNZ. [Project technologies use as a way of forming person-development environment in a VETschool]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika* [Scientific Herald of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Education Sciences of Ukraine. Professional pedagogy], 11, 54-62. <https://jrnl.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/109/176>, [in Ukainian].

Kyivskyi profesiinyi koledzh artdyzainu [Kyiv Vocational College of Art Design] (2023). Holovna. <https://jewelart.com.ua/>, [in Ukainian].

DZO «Mukachivskyi tsentr profesiino-tekhnichnoi osvity» [State Educational Institution «Mukachevo Center for Vocational Education»]. Holovna. (2023). <https://mcpto.org.ua/>, [in Ukainian].

Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho [V. Sukhomlynskyi state scientific and pedagogical library of Ukraine]. Holovna. (2023). <http://dnpb.gov.ua/ua/>, [in Ukainian].

Romenske VPU. (2023). Holovna. <http://bibliotekavpu.ucoz.com/index/0-3>

Sakaliuk, O. O., & Chernenko, N. M. (2020). Seredovyshchnyi pidkhid v upravlinni zakladom osvity z inkluzyvnym navchanniam. [Environment-based approach to the management of an institution of inclusive education]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho. Pedahohika* [Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky], 2 (131), 7-13. [in Ukainian].

Smoliuk, S. (2017). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy stanovlennia rozvyvalnoho osvitnoho seredovyshcha v systemi pochatkovoï osvity Ukrainy (kinets XX – pochatok XXI st.) [Organizational and pedagogical conditions of formation of the developing educational environment in the primary education system of Ukraine (the end of XX – beginning of XXI centuries)]. *Kandydat nauk. Lutsk: Zaklad osvity*. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/27643/1/%D0%A1%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D0%BA_Avtoref_2017.pdf, [in Ukainian].

Smulson, M. L. (2012) Psykholohichni osoblyvosti virtualnykh navchalnykh seredovyshch [Psychological specifics of virtual instructional environments]. *Aktualni problemy psykholohii* [Actual Problems of Psychology], 8 (1), 116-126. https://newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/2012_8/st10.pdf, [in Ukainian].

Yaroshynska, O. (2011). Seredovyshchnyi pidkhid v profesiinii osviti: teoretychni zasady ta perspektyvy vprovadzhennia [Environmental Approach in Vocational Education: Theoretical Foundations and Prospects for Implementation]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia* [Problems of training a modern teacher], 4 (1), 104-109.

INSTITUTIONAL LIBRARY OF VOCATIONAL EDUCATION AS A SUBJECT OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT DESIGN

Ganna Romanova

Doctor of pedagogical sciences, Professor, Deputy director for scientific work at the V. O. Sukhomlynskyi state scientific-pedagogical library, <http://orcid.org/0000-0002-2388-6997>, e-mail: roman-ania@ukr.net

Abstract

The research's relevance is driven by the need to develop libraries of vocational education institutions as subjects of educational environment design.

Objective: To substantiate the role of the vocational education institution's library in the design of the educational environment.

Methods: Analysis of scientific sources and practical experience of vocational education institutions' libraries to substantiate their role in educational environment design.

Results: The essence of the environmental approach is substantiated, the concept of “personal-development environment of a vocational education institution” is defined, the design skills of library staff are characterized, their role and functions in the modern educational process are determined, websites of vocational education institutions' libraries are analyzed, the specifics of the V. O. Sukhomlynskyi State Scientific-Pedagogical Library of Ukraine's activity in providing scientific-methodological support for the development of subjectivity of educational libraries in educational environment design are highlighted.

Conclusions: The application of the environmental approach in modern vocational education implies indirect management of the educational process, with a primary focus on the proactivity of the student, his self-education, self-upbringing, and professional self-development; the design of a personal-development environment in a vocational education institution involves interaction among scientists, methodologists, educators, library staff, and students, and aims to effect positive changes both in the educational process and in the experience of the subjects of interaction; based on the analysis of research, the components of the modern personal-development environment of a vocational education institution are identified (subject, axiological, sociocultural, informational, organizational-activity, material-technical, virtual); libraries of vocational education institutions realize their subjectivity in the design of the educational environment, which involves changing the role and functions of their employees, who act as information intermediaries for students and teachers, master innovative pedagogical technologies, efficiently use computer and telecommunication technologies, navigate in the virtual space; the positive experience of libraries in designing educational environments of vocational education institutions is linked with the quality of functioning of their pages, blogs, websites, correlating with the systematic presentation of information about significant events, news, work regulations, communications, projects, content of recommended literature by profession, and providing feedback with users; important for the development of subjectivity of educational libraries, particularly those of vocational education institutions, is their scientific-methodological support by scientific institutions, in particular, the V. O. Sukhomlynskyi State Scientific-Pedagogical Library of Ukraine consistently carries out such activities as a coordination, scientific-methodological center of the network of educational libraries of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Keywords: *environmental approach, educational environment, design, subject, vocational education institution library.*

Стаття надійшла до редакції: 02 Листопада 2023

Прийнято до друку: 01 Грудня 2023